

ŠTEV. 5, 6.

MAJ - JUNIJ 1929.

LETO X.

Prosvetni dan v Gorjah.

16. junij je bil vreden vseh dosedanjih v 50 letih težkega dela in je bil plačilo in zahvala za to delo in ves trud, pa še je ustvaril nove sile in navdušenje za korak in pot v daljo — še za 50 let!

Domačini so se imenitno izkazali. Vse so storili, da je bil praznik dostojen in vreden namenu in pomenu prireditve. Saj se tudi ne zgodi vsak dan in ne povsod, da bi katero naših prosvetnih društev 50 letnico obstoja in delovanja slavilo, obenem pa blagoslavljalovo nov prosvetni dom — že tretji od ustanovitve sem. V Gorjah pa je tako. Zato ker so tu dobri ljudje, izredno požrtvovalni, dovetni za potrebe in namene organizacije ter skrbe in jim je kaj za svojo lastno izobrazbo. Redke so fane na Slovenskem, da bi imele vsakovrstne organizacije tako razporedene in da bi bilo življenje v teh organizacijah tako živahno in tako uspešno, kot v Gorjah. Eno je za poznavalca razmer in kraja brez vsega dvoma jasno: da je tako in ne drugače, je v veliki meri zasluga duhovščine in učiteljstva, ki je slej ko prej korakalo in delovalo roko v roki — za napredek ljudstva. Župniki: Ažman, Piber, Knific; kaplani: Turk, Markež, Bergant so vzgajali ta rod, to pristno zdravo gorenjsko kri in korenino; tudi učiteljstvo je odlično sodelovalo pri tej temeljni vzgoji — uspeh ni izostal. Drevo je obrodilo stoteren sad!

Slovesnost 50 letnice je Bralno društvo v Gorjah v krogu domačinov sla-

vilo že v soboto-zvečer. V okusno okrašeni dvorani novega »Gorjanskega doma« se je izvršila lepo uspela akademija. Vse točke so bile priliki primerno prirejene. Najprej je nastopil Bižalov pevski zbor v narodnih nošah; peveci so zapeli Premrlovo »Ob 50 letnici«, nalašč za to priliko uglasbeno na besedilo župnika Neubauerja. Nato je kaplan Bergant govoril slavnostni govor o zgodovini in pomenu Bralnega društva za Gorje, ter še o zgodovini obeh starih in sedanjeje novega društvenega doma. Po govoru so se razdelile diplome častnim članom društva: župniku J. Knificu, ki je brezplačno odstopil zemljo za novi dom; posestniku in žagarju Janezu Poklukarju, ki edini še živi od nekdanjih odbornikov ter še vedno vneto podpira društvo in dom z lesom in denarjem; bivšemu kaplanu v Gorjah, sedaj v Zagorju, g. Markežu, kateri si je gradbo doma zamislil in bil ves čas duša dela; trgovcu Jos. Pristovu kot 10 letnemu predsedniku društva.

Akademijo je obiskal tudi presv. gospod pomožni škof dr. G. Rožman. — Zato so peveci še njemu zapeli za to priliko od St. Premrla na besedilo kapl. Greg. Mala zloženo pesem: »Pozdrav novemu škofu«. Orli, Orlice ter naraščaj so izvajali nekaj lepih vaj, akademijo pa je zaključila od pisatelja Jalena za ta večer napisana in priliki primerna slika: Ob košnji.

Med bliskom, grmenjem in nalivom je sredi akademije odpovedala elektri-

ka, toda prireditve se je kljub temu izvedla — pač ob svitju sveč in druge razsvetljave.

Po takšni viharni noči pa je vstalo krasno, toplo jutro. Že zarana se je razgibala vas v zadnje priprave za slavnostni dan: po hlevih so se čistili konji na vse pretege, da je fantom curljalo s čela — vsak gorjanski fant se je hotel postaviti s svojim konjem v slavnostnem sprevedu. In so se postavili, prav vsi. V narodne noše so se oblekli, konje so okitili z rožami in papirnimi okraski — 19 takšnih zalih in krepkih konjenikov se je v strumnem koraku in potlej v lahnem galopu pognalo skozi vas na blejsko postajo. Tam je bil sprejem gostov. Sprejela jih je tudi domača gasilska godba, Orli, Orlice, naraščaj in dovolj ostalega občinstva.

Ob igranju dveh godb — z vlakom je prišla še jeseniška — se je razvil nato spreved v Gorje. Pred farno cerkvijo je obstal. Tam je v mali kapelici opravil sveto mašo pomožni škof dr. G. Rožman.

V lepem cerkvenem govoru je pom. škof tolmačil pomen današnjega Prosvetnega dneva. Leta naj dvigne in pa vzbudi zanimanje in smisel za izobrazbo, za ljudsko prosveto. Izobrazba je iskanje resnice, resnica pa je od Boga. Zato moramo tudi z verskega stališča skrbeti za pravo ljudsko prosveto. Spoznanje resnice je pot k Bogu. Bog nam je dal razum in hoče, da hodimo za resnico, da jo iščemo in spoznamo. Vsa zgodovina človeštva in vse pridobitve vseh časov so ena sama naravna resnica, ki jo je Bog dal in učil. So pa še nadnaravne resnice, ki pa se z naravnimi skladajo. Vse to je izobrazba, je prosveta, je vzgoja — dolžnost vsakega katoličana je, da stremi vedno in vedno za popolnostjo v tem oziru. Zlasti mladina — in zato so društva, so organizacije, so in je današnji Prosvetni dan. Potrudimo se tedaj za prosveto in izobrazbo našega ljudstva, vsak pri sebi, vsi za vse!

Po sveti maši se je pred kapelico razvilo zborovanje ljudstva, katero je otvoril bivši oblastni poslanec

Jan s toplim pozdravom na vse došle goste in na vse navzoče sploh. Predlagal je koj v začetku udanostno brzojavko Nj. Vel. kralju v Belgradu, ki je bila s soglasjem in odobravanjem sprejeta in nato odposlana.

Nato je govoril dr. Marko Natlačen, oblastni komisar, o pomenu kmetskega stanu za narodno gospodarstvo in za slovenski narod sploh.

Kmet - temelj narodnega gospodarstva!

Mi pod kmetskim stanom razumemo vse tiste, ki obdelujejo zemljo, ki se v potu svojega obraza trudijo za svoj vsakdanji kruh. Ta stan zavzema 65% vsega slovenskega naroda. Drugi, večji narodi, so na naš račun ustvarjali kulturo, umetnost, znanost, zidali so sijajne palače — mi Slovenci pa smo skromni ostali vse skozi stoletja in kar smo, smo postali iz sebe, iz lastne moči. Brez tuje pomoči si je Slovenec znal ustvariti svojo umetnost, zgradil si je svoj muzej, svojo lepoto, svoj tip — cerkvice po naših gorah. Priče naše individualnosti, vere naših prednikov so te cerkvice! Kmetsko ljudstvo jih je zidalo — in kmečka hiša je bila tista živa vez, ki je ohranila živo slovensko besedo in jezik. Skromna slamnata kmečka hiša je dala največ, večino sinov, ki so visoko dvignili kulturo slovenskega naroda. Prešeren, Čop — in še mnogo, mnogo onih, ki so bogatili naš jezik tako ali tako. Lahko rečemo: da sploh smo, je zasluga kmetske hiše, kmetskega stanu. Saj je komaj 50 let, ko se je meščanstvo sramovalo svojega jezika, svojega rodu — kmet pa je vzdržal, je jezik ohranjal, je rod in slovensko zavest množil in krepil. Meščanstvo pa je bilo po večini nemškutarsko. Razmere so se v zadnjih desetletjih prejšnjega stoletja spremenile: kot činitelj se je v slovenskem kulturnem življenju pojavil tudi delavec. Do čim je bil skozi vsa stoletja le kmet nositelj vse slovenske samobitnosti, je to vlogo od začetka stoletja sem prevzel s kmetom vred tudi delavec! Zato je obema stanovoma tudi življenjska naloga ista. Naj bi jo složno in vzajemno

vršila v bodočnosti, če je v preteklosti vsled napačnih klicov nista.

Naj bi Gorje, ki je od nekaj pristna, tipična slovenska vas, tudi v prihodnjih 50 letih dvigalo in širilo splošno, zlasti pa še strokovno izobrazbo. Naj bi se v novem domu zbirali možje in žene, fantje in dekleta, vsi in vse — pa da bi složno, nesebično, požrtvovalno delovali v svoj in narodov blagor!

Kod drugi govornik je nastopil Fr. Kremžar, urednik »Slovenca«, ki je med drugim povedal:

Pred mnogimi leti, ko sem bil še mlad fant, nas je zbral pokojni Evangelist, dr. Janez Krek in nam dejal: Fantje, v Gorje pojmo! In smo šli tisto nedeljo popoldne po litanijah sem gor v Gorje. Krek je govoril v domu kmetom o izobrazbi in o potrebi organizacije za njih stan. Za kmeta je treba skrbeti, če ta propade, je konec tudi Slovencev, to je bila vodilna misel Krekova. Potem je šel in smo šli z njim še na Jesenice. In je Krek še tamkaj govoril tisti dan; delavcem o njih izobrazbi, posebej strokovni. Ko bi naš Krek še živel in bi bil danes tu, bi ne odhajal na Jesenice — tu bi ostal. Razmere so drugačne, bilo bi tudi v Gorjah potrebno, nedeljo za nedeljo govoriti posebej kmetom, posebej delavcem.

Pred 40, 50 leti je bilo delavstvo brez organizacij, bilo je brez pravic, bilo brez časti! Papež Leon XIII. je šele prvi uvidel potrebo reforme. S svojimi znamenitimi okrožnicami je dvignil smisel in zanimanje za delavski stan, za socialno vprašanje. Naš Krek je šel za njim — in slovensko ljudstvo je bilo

prvo, ki je dobilo svojo posebno delavsko organizacijo.

Vojna je razdejala vse. Tudi delavstvo. Na zunaj — in še bolj na znotraj. In spet se mora boriti delavec za tiste pravice, ki jih je že imel in za tiste, ki mu gredo. Duh mamonizma, duh profitarstva je spet zavladal v javnosti! Ta mamonizem se da pobijati le s katoliškimi načeli — pa prav nič drugače.

Osemurni delavnik je opravičen. Nasprotniki 8urnega delavnika večkrat pravijo: Poglejte jih: gorke solde nosijo v soboto naravnost — v oštarijo. Osemurnik res ni zato, da bi širil alkohol. Prosti čas je dan in potreben in namenjen vzgoji, oddihu — ne oštariji. O prostem času naj se delavec kot rodbinski član in oče posveti vzgoji svojih otrok in delu v društvih, da se izobrazí, dvigne. Družinska življenjska vzgoja je potrebna narodu in človeštvu!

Nadalje govori o potrebi avtoritete. Vse avtoritete sveta priznavajo nad seboj Najvišjo, ki je Bog!

Zelim, da bi bil novi dom zbirališče vseh organizacij, tudi središče in ognjišče delavskih in strokovnih organizacij! Da bi Bog blagoslovil ta dom, pa tudi prizadevanje vseh, uspehe in dela vsega gorjanskega sveta.

Po taboru se je izvršila blagoslovitev »Gorjanskega doma«, kar je izvršil pomožni škof dr. Rožman.

Popoldne pa se je na župnijskem vrtu vršila javna telovadba orlovskih vrst, nato pa se je razvila prosta zabava, ki je trajala do večera.

Skupščina „Slov. Straže“.

Lepo število članov in zastopnikov raznih organizacij se je zbralo v nedeljo 16. junija dopoldne v beli unionski dvorani, kjer je zborovala naša odlična narodnoobrambna organizacija »Slovenska Straža«. Še pred skupščino se je vršila v uršulinski cerkvi služba božja s pridigo.

Zborovanja »Slovenske Straže«, o kateri je poročal že »Slov. list« in »Slovenec«, so se udeležili mnogi odlični zastopniki, tako novoizvoljeni rektor univerze prof. dr. Metod Dolenc, zastopnik obl. samouprave dr. Brečelj, gospa Kodretova za »Krščansko žensko zvezo«, dr. Capuder za

»Zadružno zvezo«, g. Pleničar za »Prosvetno zvezo«, dalje so bile zastopane Orlovska zveza in druge organizacije.

Skupščino je otvoril predsednik prof. dr. V. Rožič, ki je pozdravil prisotne in spregovoril nekaj toplih besedi o delu »Slovenske Straže«.

Rektor dr. Dolenc je imel nato krasno predavanje »Pravice narodnih manjšin in Slovenci«.

Po predavanju sta podala poročili blagajnik in tajnik. Iz obeh lepih referatov je razvidno vse važno delo in naloge, ki jih izvršuje »Slovenska Straža«.

Z obžalovanjem so zborovalci sprejeli na znanje dr. Rožičevo izjavo, da odlaga predsedniško funkcijo radi preobremenosti z različnimi javnimi funkcijami. Žreb je nato izločil iz odbora sedem

članov, ki pa so bili nato vsi ponovno izvoljeni. Tudi ostali odbor se je kompletiral.

Dr. Janko Kotnik je nato pozdravil skupščino v imenu mariborske podružnice »Slovenske Straže«, g. Pleničar pa v imenu »Prosvetne zveze«. Zelo lepe besede o nalogi mladine v narodno-obrambnem delu je v imenu dokaj močne akademske podružnice »Slovenske Straže« izrekel v svojem pozdravnem govoru g. Hribovšek.

Na skupščini sta bila prečitana še dva topla pozdrava s severne meje, ki sta jo poslala sari narodno obrambni delavec g. Franjo Žebot ter podružnica »Slovenske Straže« v Murški Soboti.

Skupščino je zaključil predsednik dr. Rožič, ki je povedal za bodoče delovanje »Slovenske Straže« še dokaj lepih in bodrilnih besedi.

Slovanske narodne pesmi.

Znani poznavalec slovanstva, zlasti slovanske narodne pesmi, Ludvik Kuba, rodom Čeh, je pričel l. 1884 zbirati in izdajati v zbirki »Slovanstvo ve svých zpěvech« slovanske pesmi. Zbirka vsebuje poleg teksta tudi note in se v njej nahajajo pesmi, ki jih je Kuba nabral prav med preprostim narodom. Do leta 1900 je izšlo deset debelih zvezkov. Nadaljeval je Kuba potem svoje delo šele l. 1922. Najprej je začel zbirati češke, slovaške in moravske pesmi, potem pa je prešel k vzhodnim Slovanom. Zelo bogata je ruska zbirka. L. 1923 je izdal

srbske narodne in v letu 1926 pa bosansko-hercegovske, medtem ko je črnogorske že preje posebej izdal.

Od l. 1926 dalje je izdal 64 letni starček Kuba v lastni založbi »Pesmi iz Stare Srbije«, katerim so l. 1928 sledile »Macedonske pesmi«. Pri njegovem delu mu je v veliko pomoč in podporo sam predsednik čehoslovaške republike. — Kuba je prejel tudi izdatno podporo od akademije znanosti in umetnosti. Kot se sliši, namerava Kuba, kot zadnja dva zvezka izdati še »Bolgarske pesmi« in »Pesmi iz Podkarpatske Rusije«.

Ukrajinska prosvetna organizacija pod Poljsko.

»Prosveta« je bila ustanovljena leta 1868, kakor tudi društvo sv. Hieronima z nalogo, da širi narodno prosveto, s tem, da izdaja ljudske knjige in da po deželi ustanavlja prosvetna društva, zlasti čitalnice. V tem pogledu si je stekla »Prosveta« veliko zaslug. Razširila je med narodom milijone knjig in časopi-

sov in razpletla gosto mrežo prosvetnih društev po vsej vzhodni Galiciji. Ta društva so glavno delo »Prosvete«. Ona jih organizira, nadzira in daje smernice za delo. Sedaj ima »Prosveta« 3000 prosvetnih društev, ki se službeno zovejo »Čitaljnja Prosvite«. Razen tega je pa »Prosveta« položila prve temelje gospo-

darskih organizacij. Ona je sploh matrica vseh Ukrajinskih nacionalnih organizacij v vzhodni Galiciji in ji zato pravi Mati Prosveta.

Po sedanjih sicer nepopolnih poročilih je imela »Prosveta« 1923 ljudskih knjižnic, 490 pevskih zborov in 48 orkestrrov. Nad polovico čitalnic ima svoje lastne domove, v katerih se koncentriira vse lokalno-prosvetno, gospodarsko in sploh vse društveno življenje. V vsakem večjem mestecu vzhodne Galicije ima »Prosveta« svoje podružnice, katere skrbe za prosvetne organizacije svojega okrožja. Teh podružnic ima 86. V preteklem letu je imela »Prosveta« 2588 predavanj, 5910 iger, 529 koncertov, pri-

rejenih je bilo 85 prosvetnih anket. — Imela je tudi 42 potujočih bibliotek, ki so se prevažale od kraja do kraja.

V l. 1928 je izdala »Prosveta« 22 knjig, med katerimi je najbolj popularen Veliki kalender Prosvete. Poleg tega izdaja »Prosveta« prosvetni vestnik »Življenje in znanje« in organizatorični mesečnik »Narodna Prosveta«.

Ko je preteklega leta praznovala »Prosveta« 60letni jubilej, odkar je bila ustanovljena, so Ukrajinci v vzhodni Galiciji nabrali 520.000 Din, kot narodni dar Prosveti. Poleg tega se vsako leto na dan 8. januarja (ustanovni dan »Prosvete«) zbira po vsej vzhodni Galiciji za Prosveto.

Pevski odsek

St. Vurnik:

Skladatelj Anton Lajovic.

Lani v decembru je natihoma praznoval skladatelj, sodni svetnik Anton Lajovic v Ljubljani svojo petdesetletnico. Ob jubileju naj se tudi »Prosvetni Vestnik« spomni te markantne umetniške pojave in uplivne osebnosti v razvoju naše glasbe in kulture sploh. Jubilant mi je ljubeznivo podal svoj curriculum, ki ga objavljamo v naslednjem. Prihodnjic bo govor o Lajovičevem glasbenem delu.

—o—

Moj oče je bil na Vačah pri Litiji po poklicu izučen mizar, nekaj časa tudi dacar, bavil se je pa tudi s kmetijo in lesno trgovino. Mati je na domu vodila gostilno. Bilo nas je vsega skupaj dvanajst otrok, od katerih nas živi še sedaj deset, sedem bratov in tri sestre. Ko sem se jaz rodil (19. dec. 1878) je bil oče ravno kot vojak v okupirani Bosni.

Spočetka sem obiskoval ljudsko šolo na Vačah (eno leto), pozneje (dve leti) v Litiji, nato štiri razrede v Ljubljani, kjer sem absolviral tudi gimnazijo z maturo. Za časa mojih gimnazijskih studij so se tudi starši za dve ali tri leta naselili v Ljubljani. Imeli so najeto gostilno v Florijanski ulici (sedaj »Pri-

Dachsu«); kmalu pa so se zopet vrnili na Vače in tam imeli gostilno in prodajalno. Pozneje so bili tudi v Celju, naposled pa so se za stalno naselili v Litiji.

Kako da sem se začel zanimati za glasbo in kdaj? — Zelo zgodaj. Oče je namreč imel harmoniko, pa sem se bil nekaj naučil od njega, ko sem bil šele pet ali šest let star. Pozneje sem si želel klavirja, toda oče mi ga ni mogel kupiti. Družina je hitro rastla, skrb za življenje je bila čedalje večja in tako je bil nakup klavirja v takšnih razmerah že razkošje.

Ko sem bil v tretji gimnaziji, me je sošolec Kunaver spravil v dijaški zbor Glasbene Matice; toda vseeno še nisem opustil želja, da bi se naučil katerega instrumenta. Kot četrtošolcu šele mi je mati vendar kupila gosli in to najcenejše, kar jih je bilo mogoče dobiti. Takoj sem se vpisal pri g. Bavdicu, učitelju Glasbene Matice k violinskemu pouku. Ko pa je Bavdis zagledal moj instrument, se je tako norčeval in ga smešil, da sem mu to tako zameril, da me ni

bilo več k njemu. Dal sem slovo mislim na svojo prihodnost kot goslač.

Ko sem bil v peti, mi je oče kupil harmonij, staro škatljo. Naslednje leto so starši odšli iz Ljubljane in sem stanoval pri nekem peku v Florijanski ulici, kjer sem imel dostop do klavirja. V sedmi in osmi sem bil potem gojenec Glasbene Matice. Žal, pozabil sem, kdo da mi je že dal prvi pouk? Nemara Fr. Gerbič... Osnovne pojme v harmoniji pa imam od M. Hubada.

Po maturi sem resno mislil na konservatorij. Posrečilo se mi je, da sem dobil ustanovo, ki jo je bil škof Ravnikar, rojak iz Vač, razpisal za tiste Vačane, ki bi hoteli študirati univerzo. Velika res ni bila tista štipendija, toda omogočila mi je študij v avstrijski prestolici. Radi nje sem se moral vpisati na univerzo, dasi mi je šlo zgolj za konservatorij. Izbral sem si seveda študij, o katerem sem mislil, da me bo čim najmanj okupiral in oviral pri glasbenih študijah, to je bilo po mojem predvarju dardku pravo.

Na Dunaju sem ostal pet let. Obiskoval sem praktično urejen zasebni konservatorij, ki ga je vzdrževala Družba prijateljev glasbe (Gesellschaft der Musikfreunde). Dve leti sem obiskoval pouk v kontrapunktu, tri leta pa kompozitorni pouk. Poleg tega sem kot stranska predmeta studiral klavir in glasbeno zgodovino. Oba glavna predmeta je poučeval profesor Robert Fuchs. Kot skladatelj je bil moj profesor konservativec, ki je skladal bolj nepretenciozne stvari; neke serenade so mu prinesle glas in mesto učitelja. Kontrapunkt je poučeval po neki stari šoli, verjetno po Bellermannu; kompozicijo pa je praktično poučeval. Vzel je katero formo, jo analiziral glede dispozicije, nato pa smo dobili naloge, katere nam je popravljaj. Med mojimi sošolci pri Fuchsu so bolj znani Weigl, Stern-Stöhr in Zemlinsky, kaki dve leti pred menoj pa je pri Fuchsu absolviraj šolo Fr. Schrecker.

V ostalem sem na Dunaju precej sameval. Slovenskega znanca nisem imel nobenega na naši šoli; med Nemci sem imel peščico površnih znancev, s katerimi smo se videvali na koncertih. De-

narja se mimel malo in si nisem mogel privoščiti družb, zabav, niti ne pogostih koncertov.

Dunajski koncerti so bili tedaj sila konservativnega okusa. Večji del klasika; čul sem od moderne le od Riharda Strauša skladbe Tod und Verklärung, Till Eulenspiegl, Don Juan; francoska moderna koncerta sem čul le dva. Neki Colonne je dirigiral skladbo Roi d'Js od nevem katerega komponista, drugič sem pa čul Cesar Franchovo simfonijo v D-duru. Od Francozov me je zanimal tedaj Paul Ducas.

Zlasti slovanska glasba me je zanimala. Ravno za mojih študijskih let na Dunaju je tam začel v operi delovati Gustav Mahler. Ta je uvajal v repertoar poleg Mozarta in Wagnerja tudi B. Smetano in P. S. Čajkovskega. Mahlerjeve štiri simfonije, tudi popularna četrta, ki sem jih čul, niso napravile name kdovekakšnega vtisa. Tudi Wagner mi ni bogve kaj prijal; zanimal sem se bil za operi Meistersinger in Walküre. — Strauß in Mozart nista napravila vtisa name, pri Beethovnu sem se učil instrumentacije, Bach mi ni prodrl v notranjost. Izmed novejših sem se zanimal za H. Wolfa. Beethovna sem precej študiral, posebno me je zanimal počasni stavek iz op. 18. Simfonije njegove me niso zgrabile; prvi stavek Eroike se mi je zdel suhoparen, glavni tema ne pove prav nič. Psihologija, literatura in programi v glasbi so mojemu naturrelu tuji in odvratni. V glasbi hočem glasbenih vrednot, čiste glasbe. Skladba mora biti organsko bitje zase. Nadarjenost umetnika obstoja v tem, da zna misliti in delati v določenem materialu in ne v postranskih materialih, kakor je filozofija itd. Za Dvořaka, ki ga visoko cenim, me je navdušil M. Hubad.

Leta 1902. sem konservatorij končal z odliko in dobil izpričevalo umetniške zrelosti (Zeugnis der künstlerischen Reife). Pri sklepni produkciji se je izvajala tudi moja Gozdna samota. Tekst v nemščini mi je bilo obdelati glasbeno v enem mesecu. Ugajal mi je samemu radi romantičnega razpoloženja. Še pred

gozdno samoto je nastal instrumentalni, poznej za klavir prirejen štiriročni Adagio (1900), ki je izšel v Novih Akordih l. 1901. in ga je M. Hubad izvajal leta 1903. ali 1904., dalje spadajo v nekako tiste čase še peteroglasni zbori Črna lutnja, Pomladni spev, Bolest kovač itd. ter pesem Zavele je roža za sopran in klavir, Serenada (1899) itd.

Po dovršenem konservatoriju sem bil eno leto v Celju, dalje pri učitelju Fr. Rojini v Šmartnem pri Kranju. Pripravljal sem se, da položim svoje juridične

izpite. Te sem tudi položil in leta 1907. vstopil kot sodni praktikant v službo deželnega sodišča v Ljubljani, kjer služujem še sedaj. Komponiral sem včasih več, včasih manj, odkestralne reči, zборе, solcspeve; vedno sem pa pazno zasledoval razvoj naše glasbe, bil odbornik Glasbene Matice in po vojni predsednik Filharmonične družbe, ki smo jo ob prviratu iztrgali Nemcem.

To bi bil kratek moj curriculum vitae, oris mojega glasbenega studija in dela.

Frane Kramer:

Kakšne pesmi z napevi sem zapisal med slov. narodom?

(Nadaljevanje iz »Pevca«, 1928, št. 9 in 10.)

II. Pesmi romarske.

6. Cirkev na zalemu hribcu stoji. (Zatoliče pri Ptujju.)
7. Na Trški Gori že g' dnev' zvonj, * Po cesti pa grejo romarji. (Dolenjska.)
8. Hvalen bodi Jezus Kristus! (O železnici pri Škocjanu na Dolenjskem.)
9. Na svet' ni lepše gôre, * Kakor je Semiška. (Semič na Dol.)
10. Tam unkrej Križne Gorê * Ena zlata zarja gor gre. (Ižanska.)
11. Pridi lesem, o lub' kristjan, * Sem si povablen vsaki dan, * Sem v leto faro Prešersko, * Na lubo Gorô Zalostno. (Tomišelj pri Igu.)
12. Stoji, stoji Šmarna gora. (Slivnica na Dol.)
13. (Homec pri Kamniku:) V goro drže poti trjé. (Domžale pri Kamniku.)
14. (Homec pri Kamniku:) Tavžentkrat si ti češčena, * O Marija gnadliva! (Domžale.)
15. (O udarjeni Mariji v Ljubnem:) V Lubnem so cerku zidali, * V čast Mariji postavlali. (Matena pri Igu.)
16. (Prenesénje Marijine podobe zopet nazaj na Sv. Višarje:) O Marija, bod' češčena, * Z Zabniške cerkvê neséna, * Rekli so gospod kopljan: * Nesu Jo bom v gorô sam! (Bohinj.)
17. (Ravno od tê slovesnosti:) Žalost ino veselje * Kokó sprehaja mene. (Gorenjska.)
18. (O Jezusovemu telesu ki na Koroškem raste iz zida:) O presveta britka martra, * Ki si zrasla vun z Belatva (!). (Dolenjska.)

III. Pesmi koledniške.

a) Za božični čas:

1. Jur', s tojo pal'co, * Te prosim, k'si moj.

(Kleče na Gorenjskem.)

2. Ti Tinček, le stopi prov hitro naprej. (Ihan na Gor.)
  3. Matija je tudi prnesu en dar: * En jagne, dve grlic', kapunov en par. (Kropa.)
  4. Tam na gmajnici * V eni štal'ci * Ena svetla luč gori. (Kranj na Gor.)
  5. Mi smo štirji * Vsi pastirji, * Radi vince pijemo. (Cirknik na Dol.)
  6. Sveti Jožef * Stari možek * Lepo sivo brado jmâ. (Ihan na Gor.)
  7. Ta mali Tomažek je zibuko dav. (Bohinj.)
  8. Poskočim za štal'co, in vzdignem rokê.
  9. Sem slišov eno štimo, * Se mi prav čudno zdi. (Belokranjska.) (Bohinj.)
  10. Marija Devica * Je naša Kralica, * Svet' Jožef ta star' * Je naš general. (Mekinje.)
  11. Nima voken, nima d'ri. (Mekinje pri Kamniku.)
  12. Prešla je nuč, pršu je dan, * Kdu se na b' veseliv? (Dobrepolje.)
- b) Za Stefanje:
1. Lepi veseli glas * Priša je spet za nas. (Ptujška okolica.)
  2. Čuvajte kristjani, veseli naš glas. (Ptujška okolica.)
- c) Za novo leto:
1. Proč je zdaj to staro leto, * Ziher smo veseli vsi. (Kropa na Gor.)
  2. Možem za nov' let' talamo * Eno rudečo gavtrožo. (Vinje na Gor.)
  3. Stoji, stoji hiša nova, * Na sredi zvolenga sveta, * To sveto novo leto! (Iz Iga.)
  4. Mi skupej smo prirajžali, * Bomo novo leto talali. (Ižanska.)
  5. Mi vam voš'mo novo leto! (Podlipa pri Vrhniki.)
  6. Dober večer, kristjani! (Ptujška okolica.)

7. En dober večer vam Bog daj! (Ptujška okolica.)
8. En dober večer * Vi lubi ljudje! (Ptujška okolica.)
9. Lublé, prebudite se! (Ptujška okolica.)
10. Pohvaljen bodi Jezus! (Zatoliče p. Ptuj.)
d) **Za svete tri kralje:**
  1. »Oj trije možje, odkod ste pršli?« (Dobropolje na Dolenjskem.)
  2. Ta prvi kralj je s tiste goré, * Odkoder sonce góri gre! (Kleče.)
  3. Sveti trije kralji griejo k nam. (Dol.)
  4. Trije kralji so brali že dolgo popret. (Gor.)
  5. O glej, glej, Stefeček, Marka, * O Stefeček, lub' moj brat! (Kropa na Gor.)
  6. Mi smo trije hlapčec, * Trejih kraljev brateci. (Iz Pec na Dol.)
  7. Prišli so kralo tarjé, * Kralo tarjé, neznaní ludejé. (Kropa na Gor.)
  8. Presvet' trije kralji, * Preblažen vaš dan! (Božjakovz na Belokranjskem.)
  9. Oh zvolení dragi kristjani. (Kicar pri Ptuj.)
10. Pohvaljen bodi Jezus ti! (Štajerska.)
11. Nocoj to drugokrat smo pršli. (Ptujška okolica.)
12. Jezus, pohvaljen bodi! (Ptujška okolica.)
13. Hvaljen bodi Jezus Kristus! (Ptujška okolica.)
13. Hvaljen bodi Jezus Kristus! (Ptujška okolica.)
14. Pozdravljeni bote kristjani! (Ptujška okolica.)
15. Pohvaljen bodi Jezus naš! (Ptujška okolica.)
e) **Za svečnico:**
  1. Hvalen bodi Jezus Kristus! * Dober dan, dobri ljudje! (Javorje.)
  2. Oj kristjani spoštovani, * V srce vas pozdravimo! (Ptujška okolica.)
  3. Kaj vam čemo mi zapeti? (Ptujška okol.)
  4. Mi Marijo počastimo. (Ptujška okolica.)
  5. Kristjani vi izvoleni. (Ptujška okolica.)
  6. Naj odprepo se vrteci vsi zali. (Zatoliče pri Ptuj.)
  7. Tam v nebeškem paradiži * Lepo lelja razcveti. (Sv. Marjeta na Drav. polju.)
  8. Bote pozdravljeni verni ljudje! (Brtje pri Ptuj.)
  9. Kristjani preluubljeni. (Ptujška okolica.)
  10. O srečna je hiša in njeni ljudje. (Brtje pri Ptuj.)

Vseslovanski pevski festival v Poznanju.

Med binkoštnimi prazniki se je vršil na Poljskem v mestu Poznanj vseslovanski pevski festival, katerega se je udeležilo 18.000 pevcev iz Poljskega, Čehoslovaške in Jugoslavije. Otvoril je festival sam predsednik republike Moscicki na ogromnem mestnem sportnem stadionu. Predsednik vseslovanskih pevskih zborov dr. Surzički je pozdravil češko-

slovaške in jugoslovanske pevce in poudaril, da je poznanjski pevski kongres impozantna manifestacija slovanske vzajemnosti. V imenu češkoslovaških pevskih zborov je pozdravil kongres Matouš iz Prage. Slavnostni sprevod je trajal približno dve uri. Prihodnji festival se bo vršil 1930 v Zagrebu.

Iz naših okrožij.

Pevski zbor prosv. društva v Žužemberku je imel dva koncertna nastopa in sicer v nedeljo 5. in 12. maja. Izvajal je skladbe od Vodopiveca, Schwaba, Sattnerja itd. Naštudiral in vodil je koncert g. pevovodja in organist Požun.

O koncertnih nastopih zbora Prosvetnega društva v Celju smo ponovno čitali v dnevnikih.

Ponovno prosimo vsa pevska društva, da nam poročajo o svojem delovanju. Vsaka stvar je zanimiva.

V Novem mestu je 9. junija priredilo koncert pevsko društvo »Gorjanci«. Na programu so bili: Sattner, Hochreiter, Kimovec, Premrl, Cigale, Klemenčič, Do-

linar, Tomc. Orgelske točke je izvajal ravnatelj stolnega kora v Ljubljani g. St. Premrl. Izčrpnješe, strokovne kritike o koncertu smo, žal, pogrešali.

O mladinskem zboru — ki ga je organiziral in do konca službovanja vodil g. Rodanovič — smo v našem listu že poročali. Težo dneva je izpolnil ta zbor povodom I. cerkvenega koncerta, ki se je vršil 5. maja. Koncert sta vodila gg. Rožovec in Rodanovič, pri orglah je pomagal gosp. dr. Dolinar. Centralna točka koncerta je bil Rožovčev Magnificat, ki zasluži v vsakem oziru, da se delo čimprej objavi, da je dana možnost ponovnega izvajanja. Pisan je za

sopran-solo, orkester in orgle. Delo bi mogli imenovati meditacijo kar najbolj nežnih potez; zlasti instrumentalni part je izredno skrbno izdelan in zvonko doneč. Želeli bi, da se delo ponovno izvaja.

Povodom blagoslovitve Prosvetnega dema v Gerjah je bil v celotnem okviru mišljen tudi nastop radovljiškega pevskega okrožja. Koncert je vodil pevovodja G. Fabjan.

Dramatični odsek

V Pragi je bila letos od 16. do 26. maja mednarodna razstava lutk. Nbroj lutk vseh narodov in dežela je bilo razstavljenih. Češki in slovaški seljaki v svojih pestrih narodnih nošah, ruski mužiki, eskimi v kožuhih, Turkešanci, celo domačina iz otoka Jave je bilo videti. Razstavljeni so bili dalje srednjeveški vitezi, potem Faust z Margareto, Don Juan in don Kichot, pa strašni zmaji in copernice in bridka smrt z ostro koso.

Izgleda, da je marionetno gledališče na potu novega razmaha in razvoja. Čudovito hitro se je vršil njegov razvoj v zadnjih letih. Danes je te vrste gledališče že teater zase, ki rabi svoje strojnike, svoje posebne tehnične moči in lastne kostimerje. Posebne zgradbe se grade za marionetna gledališča, posebne drame se zanj pišejo, posebni tehnični scenski efekti se ustvarjajo. Tako se je marionetno gledališče zadnji čas povzpelo do take višine, da zavzema eminentno mesto na polju narodne prosvete. To ni več samo otročja zabava, ampak je že važen faktor kulture.

Profesor Veseli, ki je otvoril praško razstavo z besedami: »Vzgajali hočemo z lutkami, a ne lutke«, je podal prav zanimive statistične podatke o stanju marionetnih gledališč.

Tako na primer ima Čehoslovaška danes 2677 marionetnih gledališč. V Pragi sami jih je 91. Povprečno je v Čehoslovaški dnevno 68 predstav z lutkami. Posebno velik razmah je marionetno gledališče pokazalo od leta 1922. dalje. Danes stoji voditelj marionetnih gledališč na stališču, da je uspeh glede števila gledališč dosežen in da se bo treba sedaj brigati za umetniško in tehnično izpopolnitev. Doseženi so že lepi uspehi. Na praški razstavi je bilo vi-

deti modele gledališča z gibljivim odrom, krožnim horizontom itd. Povsem tako, kot pri velikih modernih teatrah.

Tudi v Nemčiji se marionetno gledališče zelo hitro razvija; enako je v Poljski opazati precejšnje zanimanje za tovrsten teater, pravtako v Rusiji, tako v SSSR kot med emigranti.

Marionetno gledališče ni mrtva stvar; njegove neme lutke govore z živim jezikom. Obstoja posebna literatura za marionetna gledališča prav raznovrstna in bogata.

V marionetnem gledališču je vse majhno, pa vsi rekviziti so pravi: stoli, dekoracije, lestenci, sveče, kostimi itd.

Tudi v teh gledališčih se dogajajo pravi požari, kot v velikih. Vzroki požara so isti: slučajno proč vržena žvepljenka, kratki stik električne struje, do kraja izgorjena stearinova sveča, ki vname karton dekoracije ali kaj sličnega. Ti požari so prav tako vznemirljivi in katastrofalni, kot požari v »živih« teatrah. Na praški razstavi je bilo videti žalostne ostanke takega po požaru uničenega gledališča. Da, tudi med lutkami se dogajajo tragedije...

—o—

Kat. ženske društvo v Ljubljani je v pretekli seziji priredilo več predstav z lutkami, ki so bile vse dobro obiskane. Tovrstne predstave so najboljše za mladino.

Prosvetna zveza v Ljubljani ima na prodaj kompletno marionetno gledališče, s 30 lutkami in 60 komadi garderobe za lutke. Cena nizka. Opozarjamo zlasti društva v mestih in industrijskih krajih, da si za mladinske predstave omislijo marionetno gledališče. Ako hočete imeti močno društvo, pritegnite mladino!

Ljudski oder v Ljubljani.

Glavni zbor Ljudskega odra se je vršil 9. junija ob 10 dopoldne.

G. predsednik Narte Velikonja je otvoril glavni zbor članov, ki se ga je udeležilo 23 članic in članov. Po pozdravnih besedah se je spomnil med letom umrlega odbornika in člana g. Franceta Urbanije, ki je dolgo časa deloval v pro-speh Ljudskega odra.

Tajniško poročilo je podal g. Lenček. Ljudski oder ima 23 članov, 9 članic, 10 kandidatov in 6 kandidatinj, skupaj torej 48 članov ansambla. Predstav je uprizoril v pretekli sezoni 9. Obisk predstav je bil srednji, finančni efekt deficiten, dočim je bil umetniški uspeh večinoma zadovoljiv. Najboljša predstava sezone je bila »Ben-Hur«. — Društvena garderoba se je izposodila tekom sezone 147 strankam, knjižnica se je izposodila v 394 izvodih, prodala v 40 izvodih. Garderoba in knjižnica sta poslovali približno v istem obsegu kot lani. Nabavilo se je nekaj novih iger, med njimi Werfel: »Pavel med Judi« v prevodu g. profesorja Omerze, Calderon: »Dame Cobold« v prevodu Marjana Breclja in še nekaj drugih, ki so deloma še v delu. Tajnikovo poročilo je bilo brez debate sprejeto.

Blagajniško poročilo je podal g. Poženel: V sezoni 1928/29 je imel Ljudski oder 95.499.61 Din prometa in sicer dohodkov 44.099.31 Din ter izdatkov Din 51.400.30, čedaj primanjkljaja 7300.99 Din. Ta primanjkljaj je nastal predvsem radi velike nabave novih kostumov ter radi nepredvidenih ovir pri uprizarjanju lastnih predstav. Blagajniško poročilo se je vzelo na znanje.

Nadalje je poročal g. Poženel kot predsednik režiserskega zbora, ki je podal sliko o notranjem delovanju Ljudskega odra v tej sezoni.

V imenu nadzorstva je poročal gosp. Pleničar Edvin, ki je predlagal odboru absolutorij. Kot zastopnik Prosvetne zveze je pozdravil glavni zbor in poudaril, da Prosvetna zveza s ponosom zre na ta svoj odsek in je obljubil, da bo našel Ljudski oder pri vseh stremljenjih vedno vso podporo pri Prosvetni zvezi.

Po poročilu g. Velikonje so se vršile volitve. V glavni odbor so bili izvoljeni gg.: Velikonja, Lenček in Zupan ter kot namestnik g. Novak, v režiserski zbor gg.: Novak, Breclj, Bajc in Gajeta. V nadzorstvo je bil izvoljen g. Stare, v razsodišče pa gg. Vrančič in B. Pengov ter za namestnika gg. Ganoni in Bivic.

Kino odsek

Zgodovina filma.

Poskusi projiciranja slik segajo mnogo dalje, kot pa fotografija. Že stari Kitajci so se s tem bavili. V Evropi pa je delal prve poskuse na tem polju jezuit Kirschner v samostanu Heysen pri Fuldi in sicer koncem 16. stoletja. Sichner je že rabil brušeno lečo (kondenzator) in neke vrste slikane steklene ploščice (diapozitive), katere je s pomočjo svetlobe povečane projiciral na steno. Okrog leta 1719. so začeli Nemci kot prvi izdelovati v Berlinu podobne laternae magicae. Slike, veliko 10 cm. so mogli povečati na 5 m. Izum pa ni praktično napredo-

val, ker je bil tehnično skrajno nepopolen. Vendar pa ta optična igrača ni izginila iz sveta.

Dobrih 50 let pa je potem fotografija rabila, da je bil izumljen prvi gibljivi slikani trak iz celuloida, ki je s pomočjoboljšane leče in močnejše luči mogel pokazati prve »žive« slike na platnu. Iznajditelja sta bila brata Lumièrre, ki sta v Parizu l. 1895. pokazala svetu svojo iznajdbo. Seveda so bili ti poskusi še zelo pomanjkljivi. Še istega leta, decembra meseca, je bilo otvorjeno v Parizu prvo kinogledališče. To je bila za meso

senzacija prve vrste in lastnik kinogledišča je štel mastne dohodke, do 2000 frankov dnevno. Kino je bil porojen.

Aprila 1896 je Parizu sledil Berlin. Čez štiri leta šele so bila v Nemčiji potem ustanovljena nadaljnja kinogledišča in sicer v Hamburgu in nato v Würzburgu. Pa to so bile le izjeme. Pravi kraji filmskih predstav so bili tisti čas sejmi, cerkvena žegnanja in sploh tam, kjer so se ljudje nižjih slojev zbirali. Na takih krajih so potujoči komedijanti kazali ljudem v panoptikih in panoramah prve filmske predstave. Še nam je v spominu, kako smo pred približno 25 leti imeli priliko gledati prve filmske predstave na Slovenskem.

Če tako gledamo nazaj, vidimo, da so pričetki filma zelo pohlevni. Reči pa moramo, da je bila pot, katero je film napravil od tingltangla na sejmu pa do mogočnih kinogledišč, primeroma kratka. V treh desetletjih je film dosegel sedanjo silo in veljavo. Njegovo sedanje stališče vabi vedno nove množice v svoj delokrog. Imenitni režiserji, umešniki svetovnega slovesa so film dvignili na stališče, da se sme danes upravičeno govoriti o filmski umetnosti.

II. mednarodni kongres katoliškega filma.

V Münchenu se je 17. junija zvečer otvoril II. mednarodni katoliški filmski kongres, na katerem so govorili člani mednarodnega katoliškega filmskega odbora dr. Ernst od Leonove filmske d. d. v Münchenu, predsednik Brabo-filma v Louvainu kanonik Bröhée, kanonik Reymond iz Pariza in jezuitski pater Muckermann iz Münstra. Razen Nemcev so bile zastopane na kongresu tudi Avstrija, Češkoslovaška, Jugoslavija, Italija, Švica, Francija, Belgija, Holandska in Litva. Na slavnostnem zborovanju je bil poleg zastopnikov nemške države in nemških dežel navzoč tudi nuncij Vassalo di Torregrossa kot uradni zastopnik svete Stolice. Vsi so naglašali potrebo lojalnega mednarodnega sodelovanja in potrebo, da se na polju filma in fotografije še nadalje vpliva v zmišlu katoliške akcije. Mednarodni katoliški filmski biro bo

Danes zavzema film svetovni trg. Par številik naj pokaže, kako je film dandanes razširjen. Statistični podatki so povzeti iz koncem leta 1927. Vodilna dežela filmske industrije je še vedno Amerika, odnosno Združene države. Razpolagajo s 15.000 kinogledišči, katere poseča tedensko 47 milijonov obiskovalcev, to je 45 odstotkov vsega prebivalstva U. S. A. Anglija ima 3800 kinogledišč in 14 milijonov tedenskih obiskovalcev; Nemčija 3600 gledišč in 15 milijonov tedenskih obiskovalcev. Letnih dohodkov iz filmske industrije ima Amerika 42 milijard dinarjev; na izvozu filmov zasluzi poleg tega še letnih 4.5 milijarde dinarjev. Nemčija sama zasluzi desetkrat manj ko Amerika in je v proizvodjanju filmov na drugem mestu na svetu. Zelo so se jeli širiti ruski filmi, ki so tehnično, režijsko in fotografsko mnogo boljši ko ameriški in nemški, žal pa vsi prežeti boljševiških idej s protikrščansko tendenco. Vsa filmska industrija je danes povečini v judovskih rokah in katoličani, kljub inenzivnemu delu katoliške internacionalne filmske centrale, še dolgo ne bomo mogli uspešno odpomoči zlu, ki ga širi v svet film.

imel prihodnja tri leta svoj sedež v Parizu. Predsednika sta dr. Ernst iz Münchena in kanonik Reymond iz Pariza. Dosedaj se je pridružilo akciji okoli 20 narodov. V zvezi s tem kongresom je tudi prvi mednarodni katoliški radiokongres. Zastopnik Prosvetne zveze na kongresu je bil dr. Mirko Božič.

Koliko je kinomatografov v Poljski?

Na podlagi statističnih podatkov je bilo v Poljski 1. marca 1929 19 delavnic za izdelavo filmov (14 v Varšavi, 2 v Poznanju, po eden v Krakovem, Torunu in Katovicama). Filmskih izposojevalnic je bilo 93, v sami Varšavi 36. Bioskopov je bilo v celi Poljski 827, od teh v Varšavi 55.

Seznam filmov „Pathe Baby“.

Prosvetna zveza nudi društvom in šolam sledeče filme:

1. Pasteur.
2. Gorenjska.
3. Kristus, I. del.
4. Kristus, II. del.
5. Kristus, III. del.
6. Usoda, I. in II. del.
7. Usoda, III. del.
8. Plen viharja, I. del.
9. Plen viharja, II. del.
10. Königsmark, I. del.
11. Königsmark, II. del.
12. Napoleon, I. del.
13. Napoleon, II. del.
14. Napoleon, III. del.
15. Napoleon, IV. del.
16. Ljubezen do Marije. Roman.
17. Negretina na deželi. Otroški film.
18. Zamenjava otroka.
19. Moj avtomobil.
20. 30 letnica škofa Jegliča. Orlovski tabor 1928.

21. Olimpijada.
22. Mala prijateljca.
23. Mala Koleta. Otroški film.
24. Biti ali ne biti.
25. Smrt vodje Guizov. Iz francoske zgodovine.
26. Kaljenje, oplojenje. Niagara slapovi.
27. Meduza, morska rastlina. Fakirji.
28. Absolon, Salomon. Iz sv. pisma.
29. Šarlo igra golf.
30. Ludovik XVI. in francoska revolucija.
31. Odisejeva vrnitev.
32. Lov na tulena in morskega konja (Eskimi).
33. Abrahamova daritev. Svetopisemski film.
34. Modri muc. Smešnica.

Opomba. Vsak film je dolg 100 m, kar zadostuje za pol ure. Izposojevalnica znaša 15 Din.

Filmska predavanja.

April

Naklo: Salomon, Orlov. tabor, Moj avto; **Gorje:** Sv. Oče in Vatikan; **Šiška:** Moj avto, Mala koleta, Kaljenje; **Franč. samostan:** Šarlo igra golf, Biti ali ne; **Jesenice:** Sv. Vaclav; **Kropa:** Sv. Oče in Vatikan; **Podbrezje:** Mali kolega, Absalon, Napoleon; **Jesenice:** Napoleon, Kaljenje; **Šiška:** Absalon, Meduza, Smrt vodja; **Kamnagorica:** Moj avto, Napoleon, INRI, Šarlo igra golf; **Črnomelj:** Mala koleta, Olimpijada; **Dubrovnik:** Sv. Sebastjan, Kako nastane diamant; **Tržič:** Vaclav; **Gorje:** Vaclav; **Lazaristi:** Plen viharja; **II. drž. gimn.:** Življenje v morju; **Kamnagorica:** Usoda, Ludovik XVI., Modri muc; **Šiška:** Lov na tulnja; **Jesenice:** Mala koleta, Obleganje Touluna; **Franč. prosveta:** Mala kolega, Moj avto; **Žiri:** Sv. Oče in Vatikan; **Jesenice:** Napoleon, Franc. revolucija; **Lichtenurn:** Absalon, Meduza; **Obleganje Touluna:** Šiška Pasteur, Kaljenje, Olimpijada, 30 letn. škofa; **Šiška:** Šarlo Šaplin.

Maj

II. drž. gimn.: INRI; **Kamnagorica:** Šarlo igra golf, Biti ali ne biti, Obleganje Touluna, Absalon, Ljubezen Matere božje; **Šiška:** Negretina na deželi, Modri muc, Abrahamova daritev; **Groblje:** Lov na tulnja; **Šiška:** Odisejeva vrnitev, zmag pri Pas de Calais; **Semenišče:** Abrahamova daritev, Absalon, Obleganje Touluna, Napoleonova mladost; **Groblje:** Zivela svoboda, Lov na tulnja; **Jesenice:** Olimpijada, Meduza; **Semenišče:** Franc. revolucija, Absalon, Moj avto; **Jesenice:** Moj avto, Modri muc; **Lichtenurn:** Dr. Jack; **Kranj:** Švica; **Vrhnika:** Dr. Jack; **Kranj:** Vaclav, Dr. Jack; **Brezovica:** Sveti Oče in Vatikan, Švica; **Kamnik:** Sveti Oče in Vatikan; **Kranjska gora:** Dr. Jack, Švica; **D. M. v Polju:** Čehoslovaška; **Ježica:** Dr. Jack; **St. Vid nad Ljublj.:** Dr. Jack, Švica; **Golnik:** Dr. Jack, Švica; **Trbovlje:** Sveti Oče in Vatikan; **Cerknica:** Dr. Jack, Švica; **Maribor:** Spovedna tajnost; **Trebnje:**

Lurška prikazovanja, 30 letn. škofa; Celje: Sv. Oče in Vatikan; Lazaristi: Dr. Jack.

Skioplična predavanja.

April.

Marenberg: O zvezdah, Papež Pij XI., Sv. Cecilija; **Stična:** Cerkevna zgodovina I.; **Vič:** Lindbergov polet, zrakoplovstvo, g. Pivk; **Novomesto:** Lindbergov polet, Rdeča kapica, Snegulčica, Martiń Krpan, g. prof. Potokar; **Maribor:** Papež Pij XI., g. prof. Živortnik; **Sv. Trojica:** Vatikan, g. Jazbinšek; **Homec:** Rudarsko življenje, Čevljar in opica; **Licej:** Pariz, g. prof. Bajc; **Franč. prosveta:** Devica Orleanska, g. P. dr. R. Tominec; **Dobrova:** Stari zakon, Pavliha, Ribničan; **Ljudska univ. Maribor:** Matterhorn, g. prof. Mlakar; **St Vid pri Stični:** Cerkevna zgodovina II., g. Oven; **Šiška:** Diogen v sodu, g. P. Bogdan; **Novo mesto:** Pariz, g. dr. Gantar; **Novo mesto:** Podzemski svet, g. prof. Čemažar; **Kranjska gora:** Matterhorn, g. prof. Mlakar; **Šiška:** Trnjulčica, g. P. Bogdan; **M. Sobota:** Gorenjska, Potovanje v Lurd, Marija v slikah, g. prof. Pavlič; **Kor. Bela:** Rudar-

ska življenje, Kaznovana nečimernost, g. Zbontar; **Mariber-Ljudska univ.:** Slov. narodna umetnost, g. dr. Vurnik; **Ptuj:** Robinson, Kača — tobak, Zepelin, Smešni turisti, g. prof. Bajuk; **Slov. Orliška zveza:** Dev. Orleanska; **Marijanišče:** Beograd, g. prof. Doleneč.

Maj.

Št. Janž: Življenje in čudeži Male Terezike, g. Črnilec; **Pernice:** Marija v slikah; **Smlednik:** Cerkv. zgodovina, g. Šavli; **Št. Vid nad Ljublj.:** Ob jadranski obali, g. dr. Trdan; **Leše:** Potovanje po Rimu, g. tajnik Zor; **Marijanišče:** Marija v slikah; **Cerknica:** Matterhorn, g. prof. Mlakar; **Salezij. dom Radna:** Papež Pij XI.; **Homec:** Potovanje okrog sveta, Obuti maček, Kako postaneš kralj; **Marijanišče:** Devica Orleanska, g. p. dr. R. Tominec; **Sv. Trojica:** Sv. Francišek, g. Jazbinšek; **Kravarško:** Stari zakon, g. Mikulček; **Šiška:** Čevljar in opica, Pavliha, Sv. Stanislav, g. P. Bogdan; **Vič:** Čudeži Male Terezike, Snegulčica; **Loški potok:** Pregarjanje in žrtve v Mehiki.

Ljudska knjižnica

Kulturni pomen ljudskih knjižnic.

Ljudsko knjižničarstvo, ki je pri nas kljub precejšnjemu številu društvenih knjižnic na deželi (dostikrat seveda bolj na papirju različnih statistik) še na precej primitivni stopnji zlasti v kulturno-vzgojnem oziru, se je pri drugih narodih zlasti v zadnjem desetletju po svetovni vojni silno visoko razvilo in razmahnilo, in to ne samo tehnično-organizatorično, marveč predvsem idejno. V idejnem pogledu — zlasti kar se tiče vprašanj, kakšne naj bodo kulturno-vzgojne naloge ljudskih knjižnic — je ljudsko knjižničarstvo vsepovsod doživelo velik notranji preobrat, ki je postavil to velevažno kulturno ustanovo na deloma čisto nove duhovne podlage.

O tem vas bomo seznanili v enem prihodnjih člankov, ko bomo govorili posebej o nalogah, ki naj jih ljudsko knjižničarstvo vrši, in o poklicnem delovanju knjižničarjev. Spričo vsestranskega razvoja ljudskega knjižničarstva drugod po kulturnem svetu pa moramo, žal, ugotoviti, da je šel ta razvoj tako rekoč mimo nas, in da smo tako zamudili mnogo dragocenega časa. Zato je skrajni čas, da zamujeno dohitimo in popravimo, ne iz zgolj zunanje želje, da stopimo tudi na tem kulturnem polju v tekmo z drugimi, kulturno na višku stoječimi narodi, marveč iz resnično-notranjega spoznanja, kako velikega pomena je ljudsko knjižničarstvo za duhovno izobrazbo

celotnega naroda, za njegovo notranjo obogatitev preko poedincev ter za njegovo nacionalno zavest in poglobitev.

Kako veliko kulturno važnost pripisujejo kulturno veliki narodi ljudskim knjižnicam, lahko razvidite že iz sledečih izjav treh odličnih Amerikancev, ki se nanašajo na to kulturno ustanovo. Theodor Roosevelt je izjavil: »Za cerkvijo in šolo je ljudska knjižnica najmočnejša pospeševalnica vsega dobrega. Nравne dobrote, ki izhajajo iz skrbno izbrane zbirke dobrih knjig, so neprecenljive. Nobena občina ne more biti za daljši čas brez knjižnice.« Bryan sodi, da je »ljudska knjižnica središče, ki izžareva vedno širši vpliv na izobrazbo, dvig in napredek splošnosti.« Ali Mac Kinley: »Ustanovitev ljudske knjižnice je najvažnejši šdogodek v kateremkoli kraju...« To so izjave državnikov, in ne morda kakih poklicnih knjižničarjev, ki bi se na ta način potegovali za svojo priljubljeno stroko.

Glavni kulturni pomen ljudskih knjižnic pa obstoji v tem, da vzgojno smotreno posredujejo najvišje duhovne dobrine naroda in človeštva najširšim plastem in slojem, da polagoma pritegnejo v svoje območje slehernega dovzetnega posameznika, ga notranje izoblikujejo in obogatijo z vsem, kar je v leposlovni in poučni literaturi domačega naroda duhovno velikega, močnega in dragocenega, da preide vse to, kar je narod ustvaril po svojih kulturnih tvorcih — umetnikih in znanstvenikih — v dušo slehernega njegovega člana in se z njo strne in zlije, jo notranje razširi in jo dvigne v višji, resničnejši svet narodno-duhovnega življenja. Potem šele postane skupni narodni jezik, s katerim

pisatelj in znanstvenik izražata in oblikujeta svoje misli in čustva, posredujejo lepoto in vednost, resnični nosilec pravega, globljega, duhovnega življenja naroda. Resnično kulturnen, ne samo zunanje-telesno, marveč tudi notranje-duhovno živ, pa postane narod šele tedaj, kadar žive najširše mase, čim največ posameznikov, v najožji zvezi z notranjim življenjem naroda, ki se javlja zlasti v njegovi leposlovni in poučni literaturi, v njegovi lepi in dobri knjigi. Zato narod, ki ne bere svojih knjig, ni kulturnen v pravem, polnem pomenu besede, čeprav bi se ponašal s še tako veliko in močno literaturo. Knjižnica je torej kraj, kjer se nudijo vsem plastem in slojem naroda, vsakemu posamezniku, duhovne dobrine v obliki knjig. In le tisti, ki po teh zakladih željno sega in se z njimi bogati in krepi — umsko in srčno — se more imenovati in smatrati za živ ud narodnega telesa, sicer je le mrtva številka, ki k duhovni moči naroda ničesar ne prispeva.

Vsi, ki znajo ceniti opisano kulturno važnost ljudskega knjižničarstva, so prepričani, da so ljudske knjižnice enako velikega pomena kot šola, in da po svoji važnosti daleč presegajo na primer ljudske odrede. Ljudska knjižnica na najširši podlagi nadaljuje delo, ki ga je pričela šola. Brez dela ljudskih knjižnic bi se marsikaj že v šoli pridobijene zopet izgubilo in zapravilo, kaj šele, da bi se razširilo in poglobilo. — Krepko razvito šolstvo poleg zanemarjenega, svojemu pomenu in nalogah nedoraslega knjižničarstva, bi bilo nedopustno in skrajno nespametno polovičarstvo, katerega kulturno neugodne posledice bi se prejkoslej pokazale.

Društvom, ki še nimajo knjižnice!

Da si bodo tudi revnejša društva mogla ustanoviti knjižnico, smo sestavili zbirko 20 knjig, katera v manjših krajih za začetek zadostuje. Pri tem smo se ozirali na to, da obsega zbirka samo take res dobre knjige, ki jih bodo ljudje radi brali, in da je kolikor mogoče poceni,

Celotna zbirka stane samo 495 Din in obsega sledeče (vezane) knjige:

About, Kralj gora; Baar, Zadnja pravda; Senoa, Zadnja kmečka vojska; Finžgar, Dekla Ančka, Prerokovana; Haggard, Kleopatra; Jaklič, Zadnja na grmadi; Jurčič, Zbrani spisi, zv. I—V, VII

d. IX; London, Krištof Dimuč; Milčinski, Tolovaj Mataj; Savinšek, Izpod Golice; Ermite, Žena z zaprtimi očmi; Zbirke slovenskih povesti (Ogrinec, Erjavec, Jaklič, Meško, Finžgar).

Društva naj na eni svojih prihodnjih sej razmišljajo o tem, kako bodo zbrala potrebno vsoto za ustanovitev knjižnice (z raznimi prireditvami, kot igrami, tombolami itd., nabiralnimi akcijami; treba vam je pridobiti samo 10 premožnejših društvenih članov, ki bi prispevali po 50 Din; s prošnjami za podporo na do-

mačo hranilnico in občino itd.). Vsota je tako majhna, da jo more zbrati s količkom dobre volje še tako revno društvo. Pri tem se naj društva zavedajo, da tvori vprav knjižnica jedro njihovega kulturnega in prosvetnega delovanja, da je knjižnica duša vsakega društva. Ko boste imeli potrebno vsoto nabrano, jo pošljite Prosvetni zvezi v Ljubljano, ki vam bo takoj preskrbela knjige in vam dala vsa potrebna navodila za ustanovitev knjižnice in njeno poslovanje.

Prosvetna zveza v Ljubljani

Vsem našim društvom.

V Gorici, kjer je bil doslej prepovedan vsak slovenski časopis, je sedaj zopet dovoljen en tednik in en mesečnik. Sredi aprila t. l. je izšla 1. številka mesečnika Družina. List je urejevan prav slično kakor naša Mladika. Lahko bi kar rekli, da je to Mladika za Primorsko. Prinaša lepe povesti in druge zanimive in koristne stvari. Za vsako društveno knjižnico bo pomenilo koncem leta lepo pridobitev, ko se bo dal

letnik Družine vezati. Člani si bodo to knjigo radi izposojali radi lepe vsebine, obenem bo pa Družina v društvu tudi jasen dokaz naše ljubezni do bratov onstran meje. Družino si naročite takole: Vzemite na pošti neizpolnjeno položnico naše poštne hranilnice, napišite nanjo št. 20.441 in naslov: Katoliško tiskovno društvo, Gorica. Zadaj pa napišite, da naročate s tem Družino.

Društva poročajo

Dolenji Logatec. 15. redni občni zbor Katoliškega prosvetnega društva v Dolenjem Logatcu, se je vršil dne 7. aprila 1929. v prostorih Društvenega doma.

Poročilo predsednika: Poročilo predsednika poda tovariš Franc Maček; takoj ob početku poročila se z ganljivimi besedami omenja, da je umrl dne 5. septembra 1928 ustanovitelj in dolgoletni predsednik našega društva g. Matevž Slabe. Blagega pokojnika bo društvo ohranilo v trajnem spominu. Od zadnjega občnega zbora je bilo društveno delovanje precej živahno — podrobno delo vodijo dramatični in godbeni odsek. Nanovo so se tudi napravile kolise za oder, napravilo se je še eno stra-

nišče in več drugih popravil. Članom godbe priporoča, da se naj z vso vnemo zavzamejo, ko pride novi kapelnik, da bo lepši uspeh pri poletnih pireditvah.

Poročilo tajnika: Poročilo tajnika poda tovariš Anton Pečkaj. Društvo šteje 50 moških in 160 ženskih članov. Od zadnjega občnega zbora so umrli 4 moški in 2 ženski člana. Odbor je imel 8 sej in 12 sestankov, razmotrivale so se razne tekoče zadeve. Prejelo se je važnejših dopisov 31, odposlalo se je 23 dopisov. Priredilo se je: 2 vrtni veselici, 1 tombola, 1 zabavni večer, 2 predavanja, 2 skioptična predavanja in 1 kino predavanje o Vatikanu. Društvo se je korporativno udeležilo z zastavo in

društv. vencem pri vseh pogrebih umrlih članov. Splošno delovanje društva je zadovoljivo.

Poročilo blagajnika: Poročilo blagajnika poda tovariš Avgust Kralj. V poslovnem letu 1928. je imelo društvo sledeči denarni promet: Prejemkov 26.007,75 Din, izdatkov 26.007,75 Din. Društvo ima še dolg pri Posojilnici v Gor. Logatcu in Kmetijskemu gospodarskemu društvu v skupnem znesku 24.000 Din. K blagajniškemu poročilu pojasni tajnik, da so pri društvu vedno redni stroški kakor razsvetljava, davek, zavarovalnina in drugi razni popravki, a dohodki so pa skromni.

Poročilo pregl. računov: Poročilo pregledovalcev računov poda tovariš Avgust Maček: Izvršil sem dolžnost preglednika ter sem našel vse v najlepšem redu, kakor blagajniški dnevnik, tajniško knjigo, seje zapisnike od godbenega in dramatičnega odseka. Ob enem predlaga vsem odbornikom in funkcionarjem absolutorij.

Poročilo knjižničarja poda tovariš Jakob Kavčič. Društvena knjižnica poseduje glasom staleža 342 knjig. Od občnega zbora se je prečitalo 458 knjig. Na izposojnini se je prejelo Din 524, od društvene blagajne podano Din 500, skupaj Din 1024. Ta znesek se je porabil za vezavo starih knjig in za nabavo novih. Ob enem priporoča, da se mora društvo bolj zavzeti za knjižnico in nabaviti nove knjige.

Poročilo dramatičnega odseka poda tovarišica Poldi Mihevcova. Dramatični odsek je imel od zadnjega občnega zbora 17 odborovih sej in poleg sej je imel odbor mnogo sestankov, na katerih se je posvetoval o določitvi predstav in igralcev. Ob početku dramatične

sezone je bil izvršen občni zbor. Vpripri-
zoriženih je bilo v tej sezoni 14 raznih predstav in sicer 5 dram, 3 ljudske igre, 5 veseloiger, proslava zedinjenja 10 letnice SHS in Miklavžev večer. Za vse navedene predstave je bilo okoli 70kušenj, vseh igralcev je nastopilo nad 200 v raznih vlogah. Za prepisovanje vlog se je porabilo nad 100 zvezkov. Arhiv garderobe, iger in vlog je v vzornem redu. Blagajna dramatičnega odseka izkazuje dohodkov 2510 Din. Znesek se je uporabil za nakup garderobe, omare za arhiv in za razne druge potrebščine.

Poročilo godbenega odseka poda tovariš Martin Maček. Godbeni odsek je v glavnem napravil tombolo, ki je lepo izpadla; istotako je odsek napravil vrtno prireditvev z raznimi glazbenimi točkami. Javnih nastopov je imela godba nad 20 v raznih krajih. Godba je sodelovala tudi pri vseh domačih javnih proslavah, procesijah itd. Pri dveh pevskih koncertih je imela godba glavno vlogo. Godbenih vaj je bilo nad 150. V preteklem letu si je odsek nabavil lepo paradno uniformo za vse godbenike. Izvršil se je tudi redni občni zbor. Sej je bilo 10 ter več sestankov. Omenja tudi, da je bilo pri godbi mnogo težkoč od strani nekaterih godbenikov, radi odhoda bivšega kapelnika Cerarja in priporoča končno godbenikom večjo vnemo in disciplino. Ker odhajajo od godbe štirje godbeniki k vojakom, se jim zahvali za sodelovanje in jim priporoča, da pridejo po dovršeni vojaški službi nazaj v naše vrste. Blagajna godbenega odseka izkazuje prejemkov Din 34.735 in izdatkov Din 34.428,30. Ostane 306,70 Din. Godbeni odsek ima v Kmet. gosp. društvu še 5300 Din dolga.

Vsa poročila so bila vzeta na znanje z odobravanjem.

Vsešina: Prosvetni dan v Gorjah. — Skupščina »Slov. Stražec«. — Slovanske narodne pesmi. — Ukrajinska prosvetna organizacija pod Poljsko. **Pevski odsek:** Skladatelj Anton Lajovic. — Franc Kramer: Kakšne pesmi z napevi sem zapisal med slov. narodom? — Vseslovanski pevski festival v Poznanju. — Iz naših okrožij. **Dramatični odsek:** Ljudski oder v Ljubljani. **Kino-odsek:** Zgodovina filma. — II. mednarodni kongres katoliškega filma. — Seznam filmov »Pathe Baby«. — Filmska predavanja. **Ljudska knjižnica:** Kulturni pomen ljudskih knjižnic. — Društvom, ki še nimajo knjižnice! **Prosvetna zveza v Ljubljani:** Vsem našim društvom. Društva poročajo.

Uprava: Pisarna Prosvetne zveze, Ljubljana, Miklošičeva c. 7. — Odgovorni urednik in izdajatelj Vinko Zor, Sv. Petra c. 80. — Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Karel Čeč.